לולב הגזול פרק שלישי סוכה לט.

משה שפיר קאמרת אלא התם והכא [6]אסוקי מילתא היא ולית לן בה) אמר רבא לא לימא אינישׁ יהא שמיה רבא והדר מברך אלא יהא שמיה רבא מברך בהדדי א"ל רב ספרא משה שפיר קאמרת [8]אלא התם והכא [9]אסוקי מילתא הוא ולית לן בה: מקום שנהגו לכפול: [10]תנא רבי כופל בה דברים רבי אלעזר בן פרטא מוסיף בה דברים מאי מוסיף אמר אביי מוסיף לכפול מאודך ולמטה: לברך יברך: אמר אביי [11]ל"ש אלא לאחריו אבל לפניו מצוה לברך דאמר רב יהודה אמר שמואל [12]כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן ומאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא דאמר רב נחמן בר יצחק דכתיב [1]וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכושי אביי אמר מהכא [2]והוא עבר לפניהם ואיבעית אימא מהכא [3]ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם: **מתני'** [1] [2]הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית: **גמ'** [3]לא רצה ליתן לו במתנה מהו אמר רב הונא [4]מבליע ליה דמי אתרוג בלולב וליתיב ליה בהדיא [5]לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ דתניא אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלש סעודות ואם מסר יאמר הרי מעות הללו יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי ובא

אבל לפניו מצוה לברך. כי האי גוונא דאמרי' גבי מגילה פ' הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כא.): וכן תנן פרק בא סימן (דף נא.): ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו ומפרש בגמ' לאחריו ריחתי הוה מצי למימר לאחריו הלל ומגילה במקום שנהגו שלא לברך אחריהן אלא ריחתי פסיקא ליה וכמו כן הוה מצי למימר מצות טובה כגון ציצית ושופר וסוכה ולולב למאי דפי' ר"ת דאין מברכין לשמור חוקיו אלא אתפילין לחודייהו ודוקא כשמסלקן משום לילה וכמאן דאמר לילה לאו זמן תפילין הוא[7]:

עובר לעשייתן. מטעם זה צריך לברך אלולב קודם שיטלנו דאי לאחר שנטלו מדאגביה נפק ביה כדאמרי' בסוף פירקין (דף מב.) ומיהו לא מסתבר כלל דהיאך יברך עליו והוא מוצת בכלי הא אמר בהקומץ רבה (מנחות לה: ושם) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה עד שעת קשירה וכל שעה שאין המצוה מזומנת בידו לעשות לא מיקמתבר כלל לברך עליו ושמא משיתחיל ליטול לולב קודם שיטול האתרוג מברך והייגו עובר לעשייתן שמעכבים זה את זה זה אי נמי לאחר שנטל שניהם אלא שהופך אחד מהן כדאמרינן בסוף פירקין (דף מב.) כשהפכו דאין יוצא במצות אלא דרך גדילתן כדדלשינן פרק לולב וערבה (לקמן מה:) מדכתיב עלי שטים עומדים ואפי' נקיט להו כדרך גדילתן אפשר שיתכוין שלא לצאת בו עד אחר ברכה דאע"ג דאמרי' בסוף דאוהו כ"ד (ר"ה כח:) דמצות אינן צריכין כוונה מ"מ בעל כרחו לא נפיק והא דלא משני הכא בסוף פירקין (דף מב.) דמיירי באדם שאינו בקי שהולך אצל בקי ללמוד אי נמי משום דלא גמרה מצותו עד אחר נטילה דלא גמר היתן[1]) אומר כי אין בו איסור. [מי]הא דאמרינן לקמן שהוא אסור. [א]לא משום דהוא לולב בן שנה ששית שנכנס בשביעית. דתניא אין מוסרין פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלש סעודות. ואם מסר אומר לו מעות הללו מחוללין כו'. פי' מזון ג' סעודות כדי מזונו ליום אחד ואפילו לשבת.

ניענוע דמהאי טעמא נמי מברכין אנטילת ידים אחר נטילה דלא גמר מצותו עד אחר ניגוב כדאמרי' פ"ק דסוטה (דף ד:) דאסור לאכול בלא ניגוב ידים ומיהו לא דמי כולי האי דניענוע אינו אלא מכשירי מצוה בעלמא ולא מעכב כדאמרי' [6](פ"ק דסוטה) בסוף פירקין[6] מדאגביה נפק ביה ומשני כשהפכו ולא משני בשלא ניענע ומיהו אמת הוא דלכתר דנפק ביה מברך כדמוכח פ"ק דפסחים (דף ז: ושם) דפליגי בעל ניעור חמץ דמר סבר לשעבר משמע טפי ומר סבר להבא נמי משמע ופריך מהעושה לולב לעצמו דקתני נטלו ללאת בו אומר על נטילת לולב וקשיא לאמלן דמברך לבער ומשני שאני התם דבעידנא דאגביהינהו נפק ביה ופריך אי הכי ללאת יצא בו מיבעי לי' ומשני משום דקנאי למיתני סיפא ליטב כה תנא ריש לאת בו ולרבי לומר על כרחך הואיל והמצוה לא נגמר עדיין לגמרי דבעי ניענוע מברך ועוד כדאמרי' בסוף פירקין (דף מא:) מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מתוך ביתו ולולבו בידו נכנס לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ולולבו בידו מע"פ שכל אלו הדברים אין מעכבין מ"מ הואיל ויש בדבר מצוה מן המובחר משיב כעובר לעשייתן ובהדיא אמר בירושלמי דברכות פרק הרואה גבי ציצית העושה ציצית לעצמו אומר בא"י אמ"ה אקב"ו לעשות ציצית נתעטף בה אומר אקב"ו להתעטף בציצית והייגו טעמא לפי שהמצוה מוטבת כל זמן שהוא מעוטף ועומד ומ"מ לא לגמרי דמי לולב דהתם מברך על נטילת לולב ומשנטל עברה כבר ועיקר מצוה והתם בידו פליגי מצות מאימתי מברך עליהן רבי יוחנן אמר עובר לעשייתן רב הונא אמר בשעת עשייתן:

הלוקח לולב מחבירו בשביעית. פירש בקונטרס דמעם האדם מוקמי לה בגמרא ועם האדם לגבי חבר לא קרי חבירו ועל חנם דחק דלשכמן בדוכתי טובא דקרי ליה חבירו דתנן בפ' הניזקין (גיטין פח. ושם) משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית ובפרק בכל מערבין (עירובין לב. ושם) האומר לחבירו לא ולקט לך תאנים מתאנתי אוכל מהן ערלי ומעשרן ודאי [9]וקתני סיפא בד"א בעם הארץ ובשבת פרק שואל (דף קב.) לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים ומוקי לה בחבירו נכרי:

וליתיב ליה דמי האתרוג בהדיא. מ"ט אין רשאי ללוקחו דאי משום דאסור לעשות סחורה בפירות שביעית לא תשיב סחורה אלא כי ההיא דמסכת שביעית פ"ז (מ"ב) לא יהא לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל אם לוקח ונתן מוכר על ידו לקח לעצמו והותיר מותר למכור פי' הייגו לוקח הייגו לוקח כדקתני סיפא אבל הוא לוקח והבדיל קתני בתוספתא ולא יהא לוקח וכשמוכר בשוק הוא הלוקח עצמו אסור [דללקט] לאכלה אמר רחמנא ולא ללקט לסחורה דהייגו למכור אבל הוא לוקח ונתן מוכר על ידו דלא תשיב סחורה כיון דהוא לא ליקטם וירושל' אמרי' האחין מלקטין ואחד מוכר על ידיהן דעל ידי הבלעה מוכר שלו ושל חבירו א"כ יוסי בר בון ובלבד שלא יעשו פלגר פי' ולא יהא מוכר בהוא אחרת כל שעה וסוחרי שביעית דתנן פ"ק דר"ה (דף כב. ושם) ופ' זה בורר (סנהדרין כד:) הייגו כי האי גוונא ואפשר הקונה מחבירו כדי להרויח ולמכור ביוקר הייגו נמי סחורה וכפ' ז' דשביעית (מ"ב) תנן שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בצרורות ולא בגבלות ולא בערכין ולא בשקלים ולא בדמעי' לא משכחת שיהו כולם שרוי לענין סחורה אלא כי האי גוונא דבהדיא שרא רחמנא למכור כדכתיב או מכור לנכרי:

שאין מוסרין לעם הארץ דמי פירות שביעית. פי' הקונטר' דהתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה שכל פירות שביעית חייבין להתנער בשביעית הן ודמיהן ולא יעשה בהן סחורתו להנניע לאחר שביעית ולהעשיר וקשה דא"כ ליאמרו כל אותן דתנן במס' שביעית פ"ז (מ"ה) שיש להן שביעית ואין להם ביעור ובהדיא פריך בשמעתין אי הכי [8]לולב אין לו ביעור דמתקיים הוא וקא אתר למסור דמיו לע"ה אלא ה"ט דאיכא איסורי טובא שאין ע"ה מזהר לאסור לקנות בהן בהמה טמאה עבדי' וקרקעו' חלוק ועלות ומנעלי' ואין נותנין לא לבייר ולא לבנין ולא לספר דשביעית לאהילה ולשתיה ולסיכה ולא לשאר דברים ואסור לפרוע מהן חובו ואין מספר לדיינים ולאיסורים שיש בפירות שביעית שצריך להוגה בהן קדושת שביעית:

יותר ממזון שלש סעודות. משמע שיש בדמי אתרוג יותר ממזון שלש סעודות והא דתנן פ"ו דמעשלה (דף כח.) נתן לו שתי פרוטות ואמר לו לך והבא לי אתרוג נאתת ונאתת רמון התם באתרוג פסול דלא בעי ליה אלא לאהילה אבל הכא כשר והדר לברכה דמיו יקריס:

מעות הללו מחוללין על פירות שיש לי בבית. פלוגתא היא בשמעתא דלעוניין במרובה (ב"ק קח: ושם) גבי כרם אם יכול לחלל מה שביד חבירו ולמאן דאמר קשה מה מועיל כאן וי"ל דהכא קנסא בעלמא הוא ודכוותה אשכחן פרק האיש מקדש (קדושין דף נה: ושם) דאין לוקחין בהמה טמאה ועבדים וקרקעות במעות מעשר שני ואם לקח יאכל בנגדם ומפרש התם קנסא.

מסורת הש"ס

[6]) יומא דף קי:, כ) [ל"ל אמרי אסוקי יכו' כך הגי' בע"י וכ"כ בתוספות דף כב ע"ב], ג) פסחים קיט: [תוס' פסחים ס"ז], ד) פסחים קיט:, ה) פסחים ז: קיט: מנחות לה: מגילה כא: מד סג., ו) [בסוגיה לא:], ז) [שם], ח) [בשבת קא: פרש"י כלומר רגיל כדורו כמשה כדורו וכבילם לח: פרש"י ביקרא דמשה קא משתבע ובחולין לג. פרש"י תלמיד חכם], ט) [דף מ:], י) [וע' תוס' ברכות מד: תוס' מה לא: ד"ה ולבני מערבא וכו' וע"ב תוס' מנחות לו: ד"ה ומאמת], כ) ר"מ מ"ג, ל) [דף מב.], מ) [לולב נמי ולולב אין לו ביטול כל"ל לענ"ד].

תורה אור השלם

1. וַיְהִי מָה אָרוּץ וַיַּאמֶר לוֹ רוּץ הָרֵץ אֲחִימַעַץ דֶּרֶךְ הַכִּכָּר וַיַּעֲבֹר אֶת הַכּוּשִׁי: שמואל ב יח כג
2. וְהוּא עֹבֵר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אֲחִיהוּ: בראשית לג ג
3. עֹלֶה הַפֶּרֶץ לִפְנֵיהֶם פָּרְצוּ וַיַּעַבְרוּ שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בוֹ וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַיְיָ בְּרֹאשָׁם: מיכה ב יג

הגהות הב"ח

(א) ש"י ד"ה מעות וכו' לעם הארץ זה וחלה כל"ל ומיכא ד' ומתק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הלוקח לולב וכו' וקתני סיפא ב"א בע"ה. וכן בכרכות דף רז ע"א מני נרי וחבירי כרי.

מוסף רש"י

משה. כלומר רגיל בדורו כמשה בדורו (שבת קא.) לו: ביקרא דמשה קא משתבע (ביצה לח:) לו: תלמיד חכם (חולין צג.). כופל בה דברים. מעט היה טופל כנגן מבחוץ הכא ולמטה (פסחים קיט:). ויעבור מלכם לפניהם. יקדים לילך בראש (פסחים ז:). הלוקח לולב מחבירו בשביעית. לולב לוקח אדם בשביעית מעם האדם, משום דמת שאת שנמנה לשביעית היא וכל הלילות הולכין אחר מעטה הוא מאתמול, ואתרוג אינו רשאי ליקח בשביעית אע"ג דתנינה בשביעית משום דאתרוג מתר לקישה אלינו ופירות שביעית היא ואין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ, שעשה בהם סחורה ואינו מבעבר ומזן הנישור כשבלה לחיה שבשדה (בבוודות לא:).

עין משפט נר מצוה

פט א טוש"ע א"ח סי' ט סעיף ה בהגהה:
צ ב מיי' פ"ח מהל' כלכות הל' כ' ופ"ח הל' ג' ופ"ד מה' תפילין הלכה ז' סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' כה סעיף ה ו סי' קנח סעיף יא:
צא ג ד מיי' פ"ח מה' שמיטה הלכה יא:
צב ה שם הלכה י:

רבינו חננאל

וכן לא יאמר יהא שמיה רבה והדר מברך. אמר ליה רב ספרא משה שפיר קאמרת, אלא מיהו בתרייהו הכא והתם, חדא מלתא היא, דאסוקי מלתא לית לן בה. **מתני'** מקום שנהגו לכפול יכפול. תנא רבי כופל בה דברים. ר' אליעזר בן פרטא, מוסיף. ואוקימנא מוסיף לכפול, מאודך ולמטה. לברך אחריו יברך. הכל כמנהג המדינה. ואוקמה אביי לא שנו אלא לאחריו, אבל לפניו מצוה, דקיימא לן כל הברכות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן. פי' כדכתיב וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את הכושי, כלומר רץ אחימעץ והקדים את הכושי. **פיסקא** הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה כו'. לא רצה לתת לו אתרוג במתנה, מבליע לו דמי אתרוג בלולב. פי' אם היה שוה הלולב זוז והאתרוג זוז (ו)נותן לו שני זוזים בלולב, ולוקח האתרוג בחנם. כי בפירוש לתת דמי פירות שביעית לעם הארץ אסור. והאתרוג שהוא פרי אסור בהנאה, אבל הלולב שהוא כמו עץ ואינו פרי, היתן(ן) אומר כי אין בו איסור. [מי]הא דאמרינן לקמן שהוא אסור. [א]לא משום דהוא לולב בן שנה ששית שנכנס בשביעית. דתניא אין מוסרין פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלש סעודות, ואם מסר אומר לו מעות הללו מחוללין כו'. פי' מזון ג' סעודות כדי מזונו ליום אחד ואפילו לשבת.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com